

vrouw. Ook staat vast dat de man niet geldt als een levensgezel van de vrouw die heeft ingestemd met een daad die de verwekking van de minderjarige tot gevolg kan hebben gehad. Dit betekent dat de man geen verwekker is, evenmin een instemmende levensgezel, maar slechts een bekende spermadonor. Hieruit volgt dat de man op grond van art. 1:394 BW niet onderhoudsplichtig is voor de minderjarige. Door de vrouw was betoogd dat de man op grond van art. 1:394 BW wel onderhoudsplichtig is omdat er sprake is van family life tussen de man en het kind. Het hof overweegt dat dit betoog gebaseerd is op de stelling dat de man en de vrouw de intentie hadden dat de man een vaderrol voor het kind zou gaan vervullen en dat de man en het kind een nauwe betrekking met elkaar hebben in de zin van family life. Deze stelling van de vrouw is door de man gemotiveerd betwist. Uit de gedingstukken en het verhandelde ter zitting is gebleken dat de man enige interesse heeft getoond voor de zwangerschap van de vrouw en ook voor de minderjarige. Hij heeft enige tijd bedragen naar de vrouw overgemaakt, naar de man stelt niet ten titel van onderhoud maar van schenking. Naar het oordeel van het hof kan hieruit nog niet worden afgeleid dat de man de intentie heeft gehad om een actieve vaderrol te vervullen in het leven van de minderjarige of dat partijen hadden afgesproken het kind samen op te voeden. Zo heeft de man – als uiting van zijn intentie – de vrouw een donorovereenkomst toegestuurd ter ondertekening door de vrouw, maar de vrouw heeft hieraan niet haar medewerking verleend. Ook acht het hof relevant dat de man onweersproken heeft gesteld dat hij meerdere malen als spermadonor is opgetreden voor verschillende stellen, en dat hij daarbij nimmer de intentie heeft gehad om een actieve vaderrol te spelen in het leven van de kinderen. De man heeft de eerste jaren na de geboorte de minderjarige slechts een enkele keer gezien; van een actieve vaderrol is daarbij niet gebleken. Alles tezamen genomen concludeert het hof dan ook dat de intentie dat de man een vaderrol zou gaan vervullen in het leven van de minderjarige niet is komen vast te staan, zodat op deze grond geen family life tussen de man en de minderjarige kan worden vastgesteld. Dit betekent dat de man slechts een bekende spermadonor zonder family life is.

De vrouw had ook nog een beroep gedaan op het in art. 26 IVBPR en art. 14 EVRM neergelegde discriminatieverbod. Zij stelde dat art. 1:394 BW discriminatie oplevert nu partijen samen een kind wilden zonder een affectieve relatie met elkaar te hebben, alleen de vrouw het kind kon baren en de kosten van verzorging en opvoeding bij een dergelijke afspraak automatisch worden afgewenteld op de vrouw en nooit op de man. Ook is volgens haar sprake van discriminatie op grond van art. 14 EVRM wegens verschil in de wijze van conceptie tussen de verwekker zonder family life en de donor met family life. De bekende donor met family life wordt door de wet slechter behandeld dan de verwekker zonder family life. Het hof overweegt dat het betoog van de vrouw faalt, nu de door de man betwiste stelling van de moeder, inhoudende dat partijen samen een kind wilden, door het hof is gepasseerd en het hof heeft vastgesteld dat de man een bekende spermadonor is zonder family life. De juridische, biologische en sociale positie van de moeder die de intentie heeft om een actieve moederrol te willen spelen in het leven van het kind verschilt zodanig van die van de man, in dit geval een bekende spermadonor zonder family life, dat een ongelijke behandeling van deze twee met het oog op het verstrekken van onderhoud jegens het kind op

grond van de mensenrechtenverdragen is gerechtvaardigd. Er is aldus geen sprake van een ongelijke behandeling van gelijke gevallen, zoals de vrouw kennelijk betoogt. Aan beantwoording van de vraag of art. 1:394 BW strijd kan opleveren met het discriminatieverbod in art. 26 IVBPR en art. 14 EVRM doordat de bekende spermadonor met family life door de wet slechter wordt behandeld dan de verwekker zonder family life komt het hof evenmin toe, nu het hof reeds heeft vastgesteld dat de man een bekende donor zonder family life is. Het hof komt aldus, evenals de rechtbank, tot de conclusie dat de vrouw niet-ontvankelijk moet worden verklaard in haar verzoek tot het vaststellen van kinderalimentatie.

mr. M.E.M. Beijersbergen
advocaat

107

De machtiging tot beneficiaire aanvaarding voor onverwachte schulden

Rechtbank Limburg zp Maastricht
18 mei 2022, nr. 9485224 \ EZ VERZ 21-249,
ECLI:NL:RBLIM:2022:3946
(mr. Elzinga)
Noot mr. I.K. Decupere

Machtiging beneficiaire aanvaarding. Onverwachte schuld. Ouderlijke boedelverdeling.

[BW art. 4:194a lid 1]

Essentie: De wet bepaalt dat een erfgenaam die na zuivere aanvaarding bekend wordt met een 'onbekende schuld van de nalatenschap', onder omstandigheden alsnog beneficiair kan aanvaarden. Deze uitspraak bevestigt (wederom) dat het om maatwerk gaat.

Samenvatting: Op 1 september 2016 is de Wet bescherming erfgenamen tegen schulden¹ (Kamerstukken 34224) in werking getreden. De aanvaardingsfictie van art. 4:192 BW is hiermee aangepast en er is een nieuw art. 4:194a BW ingevoerd op grond waarvan zuiver aanvaard hebbende erfgenamen machtiging aan de kantonrechter kunnen vragen voor beneficiaire aanvaarding vanwege onverwachte schulden, dan wel ontheffing kunnen verzoeken van betaling van die schulden uit het eigen vermogen.

Art. 4:194a BW bepaalt dat een erfgenaam die na zuivere aanvaarding bekend wordt met een schuld van de nalatenschap die hij niet kende en ook niet behoorde te kennen, indien hij binnen drie maanden na die ontdekking het verzoek daartoe doet, door de kantonrechter kan worden gemachtigd om alsnog beneficiair te aanvaarden.

In de casus die hier voorlag aan de rechtbank Limburg, zittingsplaats Maastricht, oordeelde de rechtbank dat de vorderingen op de nalatenschap van de grootmoeder van de erfgenaam, die voortvloeiden uit een ouderlijke boedelverdeling in het testament van de vooroverleden grootvader van de erfgenaam, voor de erfgenaam in kwestie als een onverwachte

1 Deze wet wordt ook wel de Wet BETS genoemd.

schuld konden worden aangemerkt. De kantonrechter weegt in casu een aantal specifieke omstandigheden mee om tot het oordeel te komen dat de erfgenaam de vorderingsrechten van zijn vader en tante niet kende en ook niet behoorde te kennen, en dat de vorderingen aldus onverwachte schulden betreffen in de zin van art. 4:194a lid 1 BW.

[verzoeker], wonend te [woonplaats] aan de [adres], verzoeker, in zijn hoedanigheid van erfgenaam van de nalatenschap van [erflaatster], procederend in persoon. Verzoeker zal hierna [verzoeker] worden genoemd.

1. Verloop van de procedure

1.1. Het verloop van de procedure volgt uit:

- het verzoekschrift met bijlagen dat op 11 oktober 2021 ter griffie van deze rechtbank is ontvangen
- de e-mail van [naam notaris 2] van 14 april 2022
- de aantekeningen van de mondelinge behandeling van 14 april 2022
- het verweerschrift met bijlagen van [naam tante verzoeker] (gehuwd met [naam] en hierna: [naam tante verzoeker]) ingediend door tussenkomst van haar gemachtigde mr. M.M.J.F. Sijben en ter griffie van deze rechtbank ontvangen op 6 mei 2022
- de brief van mr. Sijben, ter griffie van deze rechtbank ontvangen op 9 mei 2022
- de aantekeningen van de mondelinge behandeling van 11 mei 2022.

1.2. Bij e-mail van 14 april 2022 heeft een medewerker van notaris Kantoor [naam notaris 2] verzocht om in verband met de ziekte van zijn cliënte [naam tante verzoeker], de mondelinge behandeling op 14 april 2022 af te lasten. De griffier van deze rechtbank heeft de betrokkenen bij dit verzoekschrift daarop bericht dat de mondelinge behandeling op 14 april 2022 geen doorgang zou vinden. Gelet op het tijdstip van de e-mail en dat van de mondelinge behandeling is de zaak uitgeroepen, maar is niemand verschenen. Vervolgens is door de kantonrechter een nieuwe mondelinge behandeling bepaald op 11 mei 2022 om 13.30 uur.

1.3. Bij brief van 5 mei 2022 heeft mr. Sijben voornoemd bericht dat zijn cliënte [naam tante verzoeker] wegens bedreigingen van de wederpartij niet bij de mondelinge behandeling van 11 mei 2022 zal verschijnen, een verweerschrift met bijlagen aangeleverd en gesteld dat de zaak schriftelijk kan worden afgedaan.

1.4. Op 11 mei 2022 heeft de mondelinge behandeling van het verzoekschrift plaatsgevonden waarbij [verzoeker] is verschenen, vergezeld van zijn vader [naam vader verzoeker] (hierna: [naam vader verzoeker]) en van [naam accountant], de accountant van erflaatster. Van het verhandelde bij de mondelinge behandeling zijn aantekeningen gemaakt.

1.5. Vervolgens is beschikking bepaald op heden.

2. De feiten

2.1. Op 10 maart 1990 is overleden [erflater] (hierna: de erflater) en grootvader van [verzoeker]. De erflater heeft bij uiterste wil over zijn nalatenschap beschikt en door middel van een ouderlijke boedelverdeling zijn gehele nalatenschap aan zijn echtgenote [erflaatster] (hierna: de erflaatster) toebedeeld. Daarnaast heeft de erflater, wegens overbedeling van de erflaatster, aan elk van zijn kinderen ([naam tante verzoeker] en [naam vader verzoeker]) een rentedragend vorderingsrecht ter grootte van hun erfdeel toebedeeld en bepaald dat

voormeld vorderingsrecht drie maanden na het overlijden van de erflaatster opeisbaar zou worden.

2.2. Op 18 december 1991 is [verzoeker] geboren. Hij is de zoon van [naam vader verzoeker] en de kleinzoon van de erflater en de erflaatster. [verzoeker] is acht à negen jaar geleden bij de erflaatster in huis gaan wonen aan het adres [adres] te [woonplaats], en zorgde ook voor haar.

2.3. [verzoeker] heeft op 30 december 2017 de woning van de erflaatster aan voormeld adres gekocht voor € 165.000,--. [verzoeker] heeft van de koopsom € 15.000,00 op de derden-geldrekening van notaris [naam notaris 1] gestort. Verder heeft de erflaatster aan [verzoeker] een lening van € 150.000,00 verstrekt en daarvan € 100.000,00 kwijtgescholden waardoor per saldo een geldlening van de erflaatster aan [verzoeker] van € 50.000,00 resteerde. De levering van de onroerende zaak heeft op 23 februari 2018 plaatsgevonden.

2.4. Op 8 juni 2021 is de erflaatster overleden. Zij heeft bij uiterste wil van 11 juli 2018 over haar nalatenschap beschikt en daarbij [verzoeker] tot haar enig erfgenaam benoemd.

2.5. Op 25 augustus 2021 heeft [verzoeker] de nalatenschap van de erflaatster zuiver aanvaard.

2.6. Bij brief van [naam notaris 2] van 13 september 2021 heeft [naam tante verzoeker] haar geldvordering uit de nalatenschap van de erflater van € 355.402,08, inclusief rente tot aan het overlijden van de erflaatster, bij [verzoeker] opgeëist.

3. Het verzoek en de reactie daarop van belanghebbende

3.1. [verzoeker] vraagt machtiging van de kantonrechter om de nalatenschap van de erflaatster beneficiair te mogen aanvaarden. Na het overlijden van de erflaatster heeft hij haar nalatenschap zuiver aanvaard omdat de erflaatster hem altijd heeft gezegd dat er geen schulden waren en omdat hij de hele administratie van de erflaatster had uitgezocht en hem ook daaruit bleek dat de erflaatster geen schulden had. [naam accountant], de accountant van zowel de erflaatster als van [verzoeker], heeft vanaf 2018 de aangiften inkomstenbelasting van de erflaatster en [verzoeker] verzorgd en ook uit de aangiften van de erflaatster bleek dat er geen schulden waren. De nalatenschap bestond uit een banksaldo en een lening aan hem in verband met de aankoop van het huis van de erflaatster in 2018 en hij was er van overtuigd dat er geen schulden waren. Dat beeld veranderde toen hij op 16 september 2021 de brief [naam notaris 2] ontving waaruit bleek dat zijn tante [naam tante verzoeker] haar vordering uit de nalatenschap van zijn opa in de nalatenschap van zijn oma opeist. Na navraag door accountant [naam accountant] bij notaris [naam notaris 2] bleek dat het in oktober 1991 ging om een bedrag van hfl 305.644,33 dat, vermeerderd met enkelvoudige rente van 5% nu is opgelopen tot een bedrag van € 355.406,91 dat zowel [naam tante verzoeker] als [naam vader verzoeker] ieder uit die nalatenschap van hun vader nog in de nalatenschap van hun moeder te vorderen hebben. Die schulden waren niet in de administratie van de erflaatster terug te vinden. Aangezien [naam tante verzoeker] haar vordering opeist zal de nalatenschap negatief zijn en dreigt hij alles, inclusief zijn huis, kwijt te raken. Hij zal uiteraard zijn eigen inbrengverplichtingen aan de boedel betalen, en vervolgens de schulden van de nalatenschap voor zover mogelijk uit de boedel voldoen, aldus [verzoeker].

3.2. [naam tante verzoeker] voert aan dat [verzoeker] na het overlijden van de erflaatster bij notaris [naam notaris 1] is geweest en vermoedelijk over zijn positie als erfgenaam, de uit te brengen keuze ter zake de nalatenschap en de gevolgen daarvan is voorgelicht. In de akte van erfrecht wordt immers

naar het vooroverlijden van zijn opa verwezen zodat duidelijk is dat dat onderwerp aan de orde is geweest. Uiteindelijk heeft [verzoeker] besloten om de nalatenschap van de erflaatster zuiver te aanvaarden zodat zij er van uit mag gaan dat [verzoeker] de nalatenschap met een juiste voorstelling van zaken heeft aanvaard. Zelfs indien de notaris [verzoeker] niet volledig over de ouderlijke boedelverdeling had ingelicht dan geldt dat [verzoeker] de daaruit voortvloeiende schulden hoort te kennen althans redelijkerwijze van het bestaan daarvan had kunnen weten. Van een uitzonderingssituatie, dat sprake is van een schuld waarvan gezegd kan worden dat een erfgenaam die redelijkerwijs niet kon weten, is dan ook geen sprake waardoor [verzoeker] niet tegen haar schuld wordt beschermd. Voorafgaand aan de indiening van het onderwerpelijke verzoekschrift heeft [verzoeker] haar benaderd met de vraag om afstand van haar vorderingsrecht te doen. Toen zij dat weigerde werden de verzoeken van [verzoeker] en zijn vader dermate dwingend dat zij dat als bedreigend ervaart. Bij brief van 31 december 2021 heeft notaris [naam notaris 2] tevergeefs getracht om [verzoeker] en zijn vader tot redelijkheid te brengen. Indien [verzoeker] zich zou beroepen op de redelijkheid en billijkheid als bedoeld in art. 6:2 BW dan had hij dat gedegen moeten motiveren en onderbouwen en dat heeft hij niet gedaan. Daarbij is van belang dat [verzoeker] bij de verkrijging van de woning is bevoordeeld omdat hij de woning voor een gunstig bedrag heeft verkregen en waarbij de erflaatster [verzoeker] het grootste deel van de koopsom heeft kwijtgescholden en het nog verschuldigde deel niet onder normale zakelijke condities terugbetaald hoefde te worden. Het is geenszins onaanvaardbaar als [verzoeker] uit zijn vermogen, verkregen door een verkrijging ten koste van haar een schuld aan haar moet voldoen. Het verzoek moet worden afgewezen met veroordeling van [verzoeker] in de kosten, aldus [naam tante verzoeker].

4. De beoordeling

4.1. [verzoeker] heeft op 25 augustus 2021 de onderwerpelijke nalatenschap zuiver aanvaard en is op 13 september 2021 bekend geworden met de vordering van (in elk geval) [naam tante verzoeker]. De kantonrechter stelt voorop dat [verzoeker] het onderhavige verzoek, dat ter griffie van deze rechtbank op 11 oktober 2021 is ontvangen, tijdig heeft ingediend zodat hij daarin kan worden ontvangen.

4.2. De kantonrechter stelt vast dat [naam tante verzoeker] schuldeiser is van de nalatenschap van de erflaatster en in de onderwerpelijke procedure niet als verweerster maar als belanghebbende heeft te gelden.

4.3. De kantonrechter stelt voorts vast dat in de akte van erfrecht van 25 augustus 2021 enkel is vermeld dat erflaatster niet hertrouwde weduwe is van [erflater]. Uit deze akte kan niet worden afgeleid dat notaris [naam notaris 1] [verzoeker] heeft ingelicht over de vorderingen die [naam tante verzoeker] en [naam vader verzoeker] in de nalatenschap van erflaatster zouden kunnen opeisen.

4.4. Bij de mondelinge behandeling heeft [verzoeker], stofgeerd van beroep, onder aanvulling van feiten en omstandigheden door verklaringen van hemzelf, zijn vader en de accountant van de erflaatster, de vermoedens en de verweren van [naam tante verzoeker] als vermeld in 3.2. gemotiveerd onderbouwd weerlegd. [naam tante verzoeker] heeft niet gesteld dat zij [verzoeker] voor 25 augustus 2021 op het bestaan van het testament van erflater en haar daaruit voortvloeiende vorderingsrecht op de nalatenschap van de erflaatster heeft gewezen. Ook de accountant van erflaatster wist niets van

enig vorderingsrecht van de kinderen van erflater jegens de nalatenschap van erflaatster. Uit de brief van notariskantoor [naam notaris 2] van 31 december 2021 aan [naam vader verzoeker] blijkt dat deze notaris op verzoek van [naam tante verzoeker] haar heeft geïnformeerd over de rechten in de nalatenschap van haar moeder' naar aanleiding waarvan informatie is opgevraagd om het kinsdeel uit de nalatenschap van de erflater te berekenen. Uit de bij de mondelinge behandeling ter inzage gegeven kopie van de aangifte erfbelasting na het overlijden van de erflater volgt dat erflaatster, als langstlevende, de erfbelasting van de nalatenschap van de erflater ruim 30 jaar geleden heeft betaald. Nu ook de vader van [verzoeker] heeft verklaard dat hij er tot voor kort geen weet van had dat ook hij een aanzienlijke vordering op de nalatenschap van de erflaatster heeft, lag het op de weg van [naam tante verzoeker] om deze gemotiveerde stellingen van [verzoeker] te weerleggen, wat zij heeft nagelaten. Met inachtneming van de door [verzoeker] geschetste omstandigheden, inhoudend dat hij erflater, zijn grootvader, nooit heeft gekend, hij niet door zijn grootmoeder of tante was ingelicht over het testament van erflater en de daaruit voortvloeiende vorderingsrechten op de nalatenschap van erflaatster, hij in de administratie van zijn grootmoeder geen gegevens met betrekking tot de vorderingsrechten van haar kinderen heeft aangetroffen en hij zich heeft laten bijstaan door de accountant van de erflaatster die van dergelijke vorderingsrechten ook niet op de hoogte was, staat in voldoende mate vast dat [verzoeker] de (toen nog niet opeisbare) vorderingsrechten van zijn vader en tante niet kende of behoorde te kennen toen hij op 25 augustus 2021 de nalatenschap van de erflaatster zuiver aanvaardde. De vorderingen van zijn vader en tante kunnen dan ook worden aangemerkt als onverwachte schulden. Nu de nalatenschap nog niet is vereffend en verdeeld, doet zich een situatie voor als bedoeld in art. 4:194a lid 1 BW. Aan het bepaalde in voormeld artikel is voldaan en het verzoek kan worden ingewilligd.

4.5. De kantonrechter wijst [verzoeker] op het bepaalde in art. 4:191 BW.

4.6. De kantonrechter houdt [verzoeker] verder voor dat hij, op het moment dat hij de nalatenschap beneficiair aanvaardt, van rechtswege vereffenaar van de nalatenschap is en deze overeenkomstig het bepaalde in art. 4:202 e.v. BW dient te vereffenen. In dat kader geeft de kantonrechter [verzoeker] de aanwijzingen dat hij de kantonrechter binnen twee maanden na heden een boedelbeschrijving met bijlagen van de onderhavige nalatenschap, ingericht volgens het model dat op www.rechtspraak.nl staat, en informatie over de verrichte vereffeningswerkzaamheden van deze nalatenschap dient aan te leveren.

5. De beslissing

De kantonrechter

5.1. machtigt [verzoeker] om de nalatenschap van [erflaatster] beneficiair te aanvaarden,

5.2. geeft [verzoeker] de aanwijzingen als vermeld in r.o. 4.6.

NOOT

In de onderhavige casus aanvaardt de kleinzoon de nalatenschap van zijn grootmoeder (overleden in 2021) zuiver. Nadien wordt hij geconfronteerd met een vordering van zijn tante uit hoofde van de ouderlijke boedelverdeling die zijn

grootvader (overleden in 1990) had opgenomen in zijn testament.

De vader en tante, kinderen van erflaters, verkregen uit dien hoofde een rentedragend vorderingsrecht ter grootte van hun erfdeel, welk vorderingsrecht drie maanden na het overlijden van erflaatster opeisbaar zou worden. Enkel de tante eist haar vordering op.

De kleinzoon verzoekt in verband met het opkomen van die schulden van de nalatenschap de kantonrechter in oktober 2021, en aldus tijdig binnen drie maanden na ontdekking van de schuld, om de nalatenschap van zijn grootmoeder alsnog beneficiair te mogen aanvaarden.

Hij voert bij de kantonrechter aan dat hij de nalatenschap zuiver heeft aanvaard omdat erflaatster hem altijd heeft gezegd dat er geen schulden waren. Daarnaast was hem ook na het doorpluizen van de gehele administratie van erflaatster niet gebleken dat er schulden zouden zijn. Het betrof een eenvoudige en overzichtelijke nalatenschap, bestaande uit een banksaldo en een lening aan de kleinzoon in verband met de aankoop van het huis van erflaatster in 2018.

Toen de kleinzoon in september 2021 een brief van de notaris ontving waaruit bleek dat zijn tante haar vordering uit de nalatenschap van de grootvader opeiste, werd de andersluidende realiteit pijnlijk duidelijk. Inclusief oprenting met enkelvoudige rente van 5% bleek het te gaan om vorderingen ter hoogte van elk € 355.406,91. De kleinzoon dreigt zijn huis te verliezen en in een financiële impasse terecht te komen. De tante van de erfgenaam, schuldeiser, voert in deze procedure als belanghebbende verweer dat samengevat inhoudt dat de erfgenaam op de hoogte was van het vooroverlijden van zijn grootvader en de nalatenschap met een juiste voorstelling van zaken heeft aanvaard, zelfs indien de notaris hem niet volledig over de ouderlijke boedelverdeling had ingelicht.

Ter zake van dat verweer oordeelt de kantonrechter dat de erfgenaam de vermoedens en verweren voldoende gemotiveerd onderbouwd heeft weerlegd door de feiten en omstandigheden aan te vullen door verklaringen van hemzelf, zijn vader en de accountant van erflaatster.

Uit de uitgebreide overwegingen blijkt dat de kantonrechter (bijzondere) waarde hecht aan het feit dat tante haar neef na het overlijden niet op het bestaan van het testament van grootvader en haar daaruit voortvloeiende vorderingsrecht op de nalatenschap van erflaatster heeft gewezen. Relevant is ook dat de accountant van grootmoeder niets wist van deze vordering en dat ook de vader heeft verklaard dat hij niets wist van zijn vordering op de nalatenschap. De kantonrechter weegt tevens mee dat de neef zijn grootvader nooit heeft gekend (hij is geboren in 1991), dat zijn grootmoeder noch tante iets over het testament van grootvader en de daaruit voortvloeiende vorderingsrechten hebben gezegd, dat uit de administratie van grootmoeder hierover niets bleek, en dat hij werd bijgestaan door een accountant (die ook van niets wist). Daarmee staat, aldus de kantonrechter, in voldoende mate vast dat de erfgenaam bedoelde vorderingen niet kende of behoorde te kennen toen hij in augustus 2021 de nalatenschap zuiver aanvaardde.

De vorderingen uit de ouderlijke boedelverdeling in de parlementaire geschiedenis

Uit de parlementaire geschiedenis volgt dat met de woorden 'kende en behoorde te kennen' wordt aangesloten bij het begrip goede trouw in het BW (art. 3:11 BW).¹

Goede trouw ontbreekt als de erfgenaam van het bestaan van de schuld wist op het moment van aanvaarding van de nalatenschap. Ook als een erfgenaam weliswaar een juiste voorstelling van zaken miste met betrekking tot de aanwezige schulden, maar onder de gegeven omstandigheden beter behoorde te weten of twijfelde of had moeten twijfelen over (de aan- of afwezigheid van) een schuld en heeft nagelaten hiernaar nader onderzoek te doen, kan hij niet als te goeder trouw worden aangemerkt.

Een schuld uit hoofde van een ouderlijke boedelverdeling valt onder de categorie legitieme vorderingen op een vooroverleden (stief)ouder of partner zoals genoemd in de parlementaire geschiedenis, en deze schulden zullen niet in algemene zin als onverwachte schulden aangemerkt kunnen worden.

Per geval zal de rechter moeten beoordelen of een dergelijke vordering voor de desbetreffende erfgenaam is aan te merken als een onverwachte schuld. Ten aanzien van legitieme vorderingen wordt nog opgemerkt dat erfgenamen van het bestaan ervan meestal op de hoogte zullen zijn, althans dat zij geacht worden deze te kennen gelet op de regeling van de wettelijke verdeling in art. 4:13 lid 3 BW. Dit kan echter onder omstandigheden anders zijn. De parlementaire geschiedenis geeft in dat kader het voorbeeld van de geregistreerd partner van een overledene die gebrouilleerd was met zijn stiefkinderen. De partner/enig erfgenaam wist niet van het bestaan van de stiefkinderen en kon daarom niet vermoeden dat legitieme vorderingen deel uitmaken van de schulden van de nalatenschap.

Jurisprudentieoverzicht onverwachte schulden

Over de vraag wat als een zogenoemde 'onbekende schuld' in de zin van art. 4:194a lid 1 BW wordt aangemerkt, is in de literatuur en de rechtspraak al veelvuldig gedebatteerd. Een analyse van uitspraken die sedert de invoering van de Wet BETS zijn gepubliceerd, leidt tot de algemene conclusie dat art. 4:194a BW in de praktijk blijkt te zijn wat ook in de toelichting bij de parlementaire geschiedenis werd toegezegd: een uitzonderingsclausule. Hiermee is het vangnet beperkt en dat was ook de insteek, nu op de erfgenaam een (niet-onaanzienlijke) onderzoeksplicht rust, die in een aantal gevallen verdergaat dan het enkel raadplegen van de administratie van erflater. Hierna volgt een greep uit de meest in het oog springende uitspraken.

Schulden uit ouderlijke boedelverdeling

Over schulden uit hoofde van een ouderlijke boedelverdeling moest de rechtbank Gelderland in 2018

(ECLI:NL:RBGEL:2018:3615) al eens oordelen.

Vader overlijdt in 1994. Zijn nalatenschap vererft via zijn ouderlijke boedelverdelingstestament. Als moeder overlijdt, aanvaarden negen kinderen haar nalatenschap zuiver en twee beneficiair. Moeder had door vaders testament overbelingsschulden aan alle elf kinderen.

De kantonrechter acht de kinderen niet te goeder trouw (art. 3:11 BW) en wijst de machtiging af. Moeder heeft vaders na-

1 Memorie van toelichting, *Kamerstukken* 34224, nr. 3.

latenschap afgewikkeld, maar het lag op de weg van de kinderen om destijds te vragen naar vaders testament of onderzoek te doen naar de afwikkeling. Daar komt nog bij dat in 1997 de kinderen een brief is gestuurd over vaders nalatenschap, waaruit de rechter afleidt dat zij de schulden van moeder wel degelijk behoorden te kennen.

Ook wijst de rechter het beroep van de kinderen op de eisen van redelijkheid en billijkheid (art. 6:2 lid 2 BW) af, nu deze bepaling met de nodige terughoudendheid moet worden toegepast. De ongelijke verdeling van moeders nalatenschap is mogelijk in strijd met de wens van de ouders, en onredelijk, maar niet onaanvaardbaar in de zin van art. 6:2 lid 2 BW. Daarbij is van belang dat de ongelijke verdeling het gevolg is van het handelen van partijen zelf.

Overige schulden

De rechtbank Rotterdam oordeelde in het voorjaar van 2021 (ECLI:NL:RBROT:2021:1175) dat de vordering van een samenwonende partner op de erfgenamen ter zake van voor erflaatster betaalde kosten van levensonderhoud een onverwachte schuld is in de zin van art. 4:194a lid 2 BW, nu uit niets blijkt dat zou moeten worden afgerekend met de voormalige partner. Daarbij weegt mee dat de kinderen en de partner voor en na het overlijden goed met elkaar omgingen. Het hof Den Haag moest zich in maart 2021 (ECLI:NL:GHDHA:2021:429) buigen over de vraag of navorderingsaanslagen inkomstenbelasting ter zake van een Zwitserse bankrekening van erflater die voor zijn overlijden al was opgeheven, een onverwachte belastingschuld is. Het hof bekrachtigt de toewijzende beschikking van de kantonrechter. Volgens het hof is sprake van een onverwachte schuld in de zin van art. 4:194a BW. De erfgenamen kan in dit geval niet worden verweten dat zij onvoldoende diepgaand onderzoek hebben gedaan. Zij hadden weinig tot geen contact met vader en vader bleek in Nederland nauwelijks iets te bezitten. Er was geen aanknopingspunt om een onderzoek naar buitenlands vermogen te starten. Slechts de automatische incasso van een kluis riep vragen op, waarop de erven navraag deden.

In april 2019 oordeelde de rechtbank Noord-Holland (ECLI:NL:RBNHO:2019:3047) over een casus waarin X enig erfgenaam en executeur was van erflaatster. Erflaatster heeft haar aangifte inkomstenbelasting de laatste jaren laten verzorgen door een belastingadviseur. Anderhalf jaar na erflaatsters overlijden blijkt X na een bericht van de Belastingdienst dat de belastingadviseur waarschijnlijk aangiften heeft vervalst, waardoor X naheffing en terugvordering van toeslagen vreest. Het is niet duidelijk of die bedragen uit de nalatenschap kunnen worden betaald. X heeft het verzoek tijdig ingediend en volgens de kantonrechter betreft het schulden die X niet kende, noch behoorde te kennen. De kantonrechter van de rechtbank Overijssel wordt in november 2018 (ECLI:NL:RBOVE:2018:4935) geconfronteerd met twee zussen van erflater die bij oplevering van de door hen ontruimde huurwoning van erflater verplicht worden door de woningbouwvereniging om de door erflater aangebouwde volière en schuur te verwijderen voor circa € 6.000. De nalatenschap bevat nagenoeg niets. Volgens de kantonrechter gaat het om een nieuw opgekomen schuld van de nalatenschap die de erfgenamen niet kenden of behoorden te kennen. De aanbouw vond reeds vele jaren geleden plaats; erflater had zijn zusters verteld dat dit met toestemming was gebeurd en niet bekend is of in 1996, toen

erflater de huur overnam, is gesproken over een verwijderverplichting.

Het hof Den Haag sanctioneert in september 2018 het ontbreken van goede trouw bij een erfgenaam (ECLI:NL:GHDHA:2018:2308). Vader was – indirect – bestuurder van een ijzerhandel en heeft zich persoonlijk borg gesteld voor een schuld van de bv. Na vaders overlijden aanvaarden zijn twee kinderen de nalatenschap zuiver door een schriftelijke verklaring. Nadat de schuldeiser de borgstelling inroep, verzoeken de kinderen in eerste instantie met succes machtiging om de nalatenschap alsnog beneficiair te aanvaarden. De schuldeiser gaat hiertegen met succes in hoger beroep bij het hof. Het hof overweegt dat de uitzonderingsclausule van art. 4:194a BW alleen bescherming biedt voor schulden die de erfgenaam niet kende en evenmin behoorde te kennen (goede trouw, art. 3:11 BW). Kind X was hier te goeder trouw en heeft het verzoek tijdig ingediend. De machtiging is terecht aan X verleend. Voor kind Y is geen sprake van een onverwachte schuld. Y wist bij het zuiver aanvaarden van de schulden van de bv en van de borgstelling of behoorde die te kennen en was anders te laat geweest met zijn verzoek. In die zin ook rechtbank Midden-Nederland 15 juni 2017 (ECLI:NL:RBMNE:2017:3261) waarin de kantonrechter de machtiging weigerde voor een nog openstaande pgb-schuld die na de (wettelijke) verdeling van de nalatenschap is ontdekt. Nu de echtgenote de schuld had behoren te kennen – zij is niet te goeder trouw (vergelijk art. 3:11 BW) – weigert de kantonrechter de machtiging te verlenen. De echtgenote had immers ten minste de administratie van erflater moeten raadplegen en daarbij komt het feit dat zij de administratie heeft uitbesteed voor haar eigen rekening en risico. Zij wist dat erflater pgb-gelden ontving, zodat zij nader onderzoek had moeten doen. De uitspraak ligt geheel in lijn met de parlementaire geschiedenis van de Wet bescherming erfgenamen tegen schulden.

Ter zake van vereffeningskosten oordeelt de kantonrechter van de rechtbank Rotterdam in april 2022 (ECLI:NL:RBROT:2022:2773), onder verwijzing naar de parlementaire stukken ter zake, dat de vereffeningskosten niet als een onverwachte schuld als bedoeld in art. 4:194a BW gezien kunnen worden.

Het beeld dat uit dit jurisprudentieoverzicht komt, is dus een overwegend coulant beeld naar de zuiver aanvaard hebben de erfgenaam toe, mits deze evenwel te goeder trouw kan worden geacht. En dat is dus steeds maatwerk voor de rechter.

Precedent?

Bijzonder aan de voorliggende uitspraak van de rechtbank Limburg is dat het een primeur is dat geoordeeld wordt dat vorderingen die voortvloeien uit een ouderlijke boedelverdeling onverwachte schulden zijn in de zin van art. 4:194a BW. De kantonrechter maakt hier gebruik van de beoordelingsvrijheid die hem wel geboden wordt in de parlementaire geschiedenis en ziet kennelijk ruimte voor afwijking van de hoofdregel/coulancebetrachting in de bijzondere – en ook wel schrijnende – omstandigheden van het geval die de onderzoeksplicht van de erfgenaam inkleuren. Daarnaast is de goede trouw van de erfgenaam (maatstaf art. 3:11 BW) een doorslaggevend criterium. Ook lijkt de kantonrechter – hoewel niet expliciet want er is geen beroep op gedaan – de maatstaf van art. 6:2 BW aan te leggen en in te lezen (redelijkheid en billijkheid). Dat de erfgenaam de schuld niet kende is een objectief vastgesteld feit; dat hij de schuld ook niet

behoorde te kennen in casu, is een invulling van de kantonrechter op basis van de omstandigheden van het geval alsook aan de hand van de maatstaf van art. 3:11 BW. En daar kan in de onderhavige casus zeker verschillend over worden gedacht.

Ik begon mijn introductie van de analyse van uitspraken met de mededeling dat art. 4:194a BW een uitzonderingsclausule is. Het primaire advies aan de erfgenaam behoort dus nog steeds de beneficiaire aanvaarding te zijn, gelet op de onderzoeksplicht van de erfgenaam die wordt ingekleurd door de omstandigheden van het geval. In de jurisprudentie wordt – zo blijkt maar weer uit de onderhavige uitspraak – in toenemende mate ruimte geboden voor die inkleuring, in relatie tot de beoordeling van de goede trouw die aanwezig moet zijn bij de erfgenaam.

In elk geval biedt deze uitspraak perspectieven voor het indijken van de vergaande consequenties die de zuivere aanvaarding kan hebben voor de (terecht) niets vermoedende erfgenaam en heeft deze mijns inziens het pad geëffend voor nog meer maatwerk op dit terrein.

mr. I.K. Decupere
Advocaten Familie- & Erfrecht

Ondernemingsrecht

108

Hof geeft criteria voor het uitvoeren van een pre-pack

Hof van Justitie EU
28 april 2022, nr. C 237/20, ECLI:EU:C:2022:321
(Prechal, Passer, Biltgen, Rossi, Wahl)
Noot mr. B.W. Vos

Prejudiciële verwijzing. Overgang van ondernemingen. Behoud van de rechten van de werknemers. Uitzonderingen. Insolventieprocedure. Pre-pack. Voortbestaan van een onderneming.

[VWEU art. 267; Richtlijn 2001/23/EG art. 3, 4, 5]

Essentie: Overgang van (een deel van) een onderneming na een faillietverklaring die werd voorafgegaan door een pre-pack. Pre-pack die door Heiploeg is uitgevoerd voldoet aan de eisen van het Europese recht.

Samenvatting: Het Hof heeft geoordeeld, in punt 47 van het arrest, dat art. 5, lid 1 van Richtlijn 2001/23 vereist dat de faillissementsprocedure of een soortgelijke procedure wordt ingeleid met het oog op de liquidatie van het vermogen van de vervreemder. Daarnaast heeft het in herinnering gebracht dat, overeenkomstig de rechtspraak van het Hof, een procedure die de voortzetting van de activiteit van de betrokken onderneming beoogt, vanzelfsprekend niet voldoet aan die voorwaarde.

Wat de verschillen tussen die twee soorten procedures betreft, heeft het Hof hieraan toegevoegd dat een procedure de voortzetting van de activiteit beoogt wanneer zij bedoeld is om het operationele karakter van de onderneming of van de

levensvatbare onderdelen daarvan veilig te stellen. Een procedure die de liquidatie van het vermogen beoogt, zorgt daarentegen voor een zo hoog mogelijke uitbetaling aan de gezamenlijke schuldeisers. Ook al is het niet uitgesloten dat er een zekere overlapping kan zijn tussen die twee in een gegeven procedure nagestreefde doelen, het hoofddoel van een procedure die de voortzetting van de activiteit van de onderneming beoogt, blijft in elk geval het behoud van de betrokken onderneming (HvJ EU 22 juni 2017, C-126/16, EU:C:2017:489, punt 48).

Gelet op de kenmerken van de pre-packprocedure zoals uiteengezet door de verwijzende rechter in de zaak die heeft geleid tot het arrest van 22 juni 2017 (C-126/16, EU:C:2017:489), in het bijzonder het feit dat die procedure tot doel had te voorkomen dat de activiteiten van de betrokken onderneming plotseling zouden worden stopgezet op de datum van faillietverklaring, teneinde zowel de economische waarde van de onderneming als de werkgelegenheid te behouden, heeft het Hof in punt 50 van dat arrest geoordeeld, onder voorbehoud van verificatie door de verwijzende rechter, dat die procedure uiteindelijk niet de liquidatie van de betrokken onderneming beoogde, zodat de sociaaleconomische doelstelling daarvan noch kan verklaren noch kan rechtvaardigen dat bij een volledige of gedeeltelijke overgang van de betrokken onderneming haar werknemers de rechten worden ontnomen die Richtlijn 2001/23 hun toekent.

Anders dan in die zaak het geval was, geeft de verwijzende rechter in de onderhavige procedure aan dat ten tijde van de inleiding van de betrokken pre-packprocedure de insolventie van de vervreemder onafwendbaar was, dat zowel de faillissementsprocedure als de pre-packprocedure die daaraan voorafging de liquidatie van het vermogen van de vervreemder beoogde, en dat het faillissement inmiddels ook is uitgesproken. Deze rechter merkt op dat het primaire doel van beide procedures die tot die liquidatie hebben geleid, was om de hoogst mogelijke opbrengst voor de gezamenlijke schuldeisers te behalen.

Ook staat vast dat in casu de overgang van de betrokken onderneming plaatsvond in het kader van een faillissementsprocedure waarmee de liquidatie werd beoogd van het gehele vermogen van Heiploeg-oud, dat wil zeggen van de onderneming van de vervreemder.

In dit verband moet worden vastgesteld dat, aangezien art. 5, lid 1 van Richtlijn 2001/23 onderscheid maakt tussen enerzijds de 'vervreemder' en anderzijds een 'onderneming', 'vestiging' of 'onderdeel van een onderneming of vestiging' die of dat tot die vervreemder behoort, onderscheid moet worden gemaakt tussen enerzijds de gehele economische activiteit van de vervreemder en anderzijds de individuele activiteiten van de verschillende entiteiten die onderdeel uitmaken van zijn te liquideren vermogen.

Federatie Nederlandse Vakbeweging
tegen
Heiploeg Seafood International BV,
Heitrans International BV.

Arrest

De tekst van dit arrest is te vinden onder «JIN» 2022/99 in deze editie van *Jurisprudentie in Nederland*.